

Η ελληνική ρομαντική ποίηση στα πρώτα χρόνια μετά το '21

[Πολιτισμός / Λογοτεχνία - Φιλολογία / Ποίηση](#)

[Ηλίας Λιαμής, Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού](#)

Η ελληνική επανάσταση ξέσπασε κατά την διάρκεια της περιόδου του ευρωπαϊκού Ρομαντισμού που σημάδεψε, τόσο τις ιστορικές εξελίξεις όσο και την καλλιτεχνική δημιουργία της Ευρώπης. Ως κίνημα πολιτικό, καλλιτεχνικό και πνευματικό, με σαφείς και βαθιές ψυχολογικές προεκτάσεις, ο Ρομαντισμός περιελάμβανε ένα πολύ ευρύτερο φάσμα εκφράσεων από αυτό που εννοούμε σήμερα, δηλαδή κάτι ταυτισμένο μόνον με μία γλυκερή ερωτική διάσταση.

Ρομαντισμός είναι το κίνημα της απελευθερωμένης από την αυστηρότητα των νόμων ψυχικής ορμής που συνεπαίρνει τον άνθρωπο στον ηρωισμό και στις ανώτερες σφαίρες της πνευματικότητας. Περιέχει μέσα του έντονο το αίσθημα αλλά και τον πόθο της ελευθερίας, γίνεται φάρος για ανατροπή της τυραννίας και την παράδοση της ύπαρξης στο πέλαγος των συγκινήσεων και του συνεπαρμού. Την περίοδο αυτή, στην Ευρώπη, αναδεικνύεται ο μέσος πολίτης ως ο μεγάλος πρωταγωνιστής της ιστορίας με αποτέλεσμα οι πόθοι και τα πάθη του να

θεωρούνται ο κινητήριος μοχλός των μεγάλων εξελίξεων και των ανατροπών.

Μέσα σε αυτή την ατμόσφαιρα, ανακαλύπτεται εκ νέου το μεγαλείο της φύσης, η παρουσία μιας απρόσωπης αλλά και δημιουργικής θεϊκής δυνάμεως, η οποία μαγνητίζει την ψυχή και την καλεί να ενωθεί κι αυτή μαζί του και να εξυψωθεί προς το άπειρο.

Μέσα σε αυτή την ατμόσφαιρα αναπτύχθηκε και ο Φιλελληνισμός που στηρίχτηκε σε μία εξιδανικευμένη μορφή αρχαιολατρίας και που συχνά έδωσε τη θέση του σε μία βαθιά απογοήτευση, όταν οι ιδεολόγοι φιλέλληνες βρέθηκαν μπροστά στην πραγματικότητα της επαναστατημένης Ελλάδας.

Με την απελευθέρωση, ήταν επόμενο οι λογοτέχνες και οι ποιητές μιας ελληνικής κοινωνίας που αναζητούσε τον βηματισμό της γεμάτη ενθουσιασμό αλλά και πόθο να αποτελέσει τμήμα της δυτικής διάνοησης και καλλιτεχνίας, να ακολουθήσουν τις ρομαντικές τάσεις.

Με το τέλος του αγώνα η πνευματική ζωή του Ελληνισμού βρισκόταν θρυμματισμένη. Στα ταραγμένα χρόνια που ακολούθησαν αρχίζει δειλά-δειλά η ανασυγκρότηση. το πνεύμα περνάει στην ηλικία της λογικής. Στα απομνημονεύματά και την ιστοριογραφία γίνεται προσπάθεια να καταγράψει η μνήμη να κριθούν οι πρωταγωνιστές. Η συγκομιδή είναι πλούσια. Ωστόσο στην ποίηση η κατάσταση είναι διαφορετική. Στα Επτάνησα υπάρχει ο Σολωμός. Πίσω του μία μεγάλη σειρά επιγόνων. Γλώσσα τους η δημοτική. Αλλά για πολύ χρόνο η επτανησιακή ποίηση θα μείνει η περιορισμένη σε τόπο και επιδράσεις. Θα πρέπει να φτάσουμε στα πρόθυρα της μεγάλης στροφής του 1880 για να δούμε να γονιμοποιηθεί τα πνεύματα στην ηπειρωτική Ελλάδα.

Στην απελευθερωμένη Ελλάδα του 1830 είναι δύσκολο να γεννηθεί μία καινούργια ποίηση. Στην πνευματική ζωή δεσπόζουν για πολλά χρόνια οι Φαναριώτες. Οι ιδεολογικές και αισθητικές προτιμήσεις είναι, είτε νεοκλασικές είτε ρομαντικές. Η κατεύθυνση τους απορρέει από την τάξη τους, αλλά και από την παιδεία τους και το πνεύμα των καιρών. Πολλοί από αυτούς είναι φυγάδες. Άλλοι έρχονται από την Πόλη, άλλοι από τις παραδουνάβιες ηγεμονίες, άλλοι από την Ευρώπη και τον ρομαντισμό, που μεσουρανάει, ιδιαίτερα στη Γαλλία. Τον καλλιεργούν με ελάχιστη πρωτοτυπία. Από την τεράστια παραγωγή 60 περίπου ολόκληρων χρόνων, ελάχιστοι στίχοι σήμερα επιζούν, έτσι ακόμα αν κοιτάξει κανείς στον ελληνικό Ρομαντισμό με αισθητικό και κριτικό βλέμμα, πολύ εύκολα θα δει όλες του τις αδυναμίες: άγονος μιμητισμός, φτώχεια έμπνευσης, εκφραστική αδυναμία, λογιότητα.

Ωστόσο ο ελληνικός Ρομαντισμός υπήρξε κάτι περισσότερο από όλα αυτά: Υπήρξε ύφος ζωής και ακόμη ένας πνευματικός χώρος στον οποίον ασκήθηκε μία έντονη, συχνά παράφορη, αλλά και ενσυνείδητη κριτική των ελληνικών μας πραγμάτων. Τούτο ταύτισε το ρομαντισμό με ένα σεβαστό τμήμα της νεότερης ιστορίας μας. Χρονολογικά μπορούμε να δεχτούμε για αυτόν την οριοθέτηση του Παλαμά. Άρχισε στα 1831 με την έκδοση του «Οδοιπόρου» του Σούτσου και τελείωσε στα 1880 με το ποίημα που απήγγειλε για το Βύρωνα στο Μεσολόγγι ο Αχιλλέας Παράσχος. Κάλυψε δηλαδή τις δύο πρώτες μεταπελευθερωτικές γενεές. Χρονολογικά πάντοτε η περίοδος αυτή μπορεί να χωριστεί σε δύο μικρότερες:

Τον πρώιμο Ρομαντισμό εκπροσωπούν Φαναριώτες. Το χρονικό αυτό διάστημα που φτάνει περίπου μέχρι την έξωση του Όθωνα το 1862, έχει έντονα πολιτικό χρώμα αλλά και συνάμα λυρικό. εκπρόσωποι του είναι ο Νερουλός, οι Ραγκαβήδες, οι Σούτσοι.

Ο ύστερος ελληνικός Ρομαντισμός εκπροσωπείται από τους ποιητές της αθηναϊκής σχολής Ορφανίδη, Βαλαβάνη, Καρασούτσα, Παπαρηγοπούλο, Βασιλειάδη, τους δύο Παράσχους. Χρονολογικά η περίοδος αυτή παρατείνεται μέχρι τον θάνατο του Αχιλλέα Παράσχου στα 1895. Χαρακτηριστικά του Ρομαντισμού αυτής της εποχής είναι η αμετροέπεια, η υπερβολή, ο στόμφος. Συχνά όμως και κάποια λυρικά σκιρτήματα δείχνουν ποιο θα μπορούσε να είναι το ξεκίνημα της ποίησης στο απελευθερωμένο κράτος δίχως τον ρομαντισμό.

Στην περίοδο αυτή ο Ρομαντισμός εγκαταλείπει την γλωσσική έκφραση της πρώτης περιόδου. Έρχεται πιο κοντά στην καθομιλουμένη. Αλλά η παραχώρηση αυτή δεν ανανεώνει την τέχνη του, τα μοτίβα μένουν τα ίδια. Ο αρρωστημένος έρωτας, ο θάνατος, η μελαγχολία ακόμα οι ατελείωτη αισθηματολογία. Ο Παράσχος, τελευταίος μεγάλος του ρομαντισμού, έχει όλες τις ακρότητες και τις λίγες αρετές του. Ωστόσο, αν και ο Ρομαντισμός ξενόφερτος και δημιουργικός όπως ήταν, πέθανε οριστικά μαζί του, δεν μπορούμε να πούμε ότι χάθηκε δίχως ίχνη. Οι ποιητές της μεγάλης στροφής των αρνήθηκαν ενσυνείδητα, αλλά ο ρομαντισμός έπαιζε στο έργο τους. Άμεσο παράδειγμα ο Παλαμάς.

Τίποτε όμως δεν κρίνεται απομονωμένο. Ο Ρομαντισμός στα Ελληνικά γράμματα μπορεί να μην έδωσε δείγματα μεγάλης γραφής, ούτε κατά διάνοια εφάμιλλα των μεγάλων ευρωπαϊών λογοτεχνών. Το κίνημα του Ρομαντισμού άνοιξε όμως έναν δρόμο που άρχισε να δίνει τα πρώτα βήματα αξιόλογης ποίησης στα τέλη του 19ου αιώνα και οδηγήθηκε σε μεγάλη ακμή κατά τις τρεις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα σε μία εξέλιξη που δεν σταμάτησε καθόλη τη διάρκεια του περασμένου αιώνα με αποκορύφωμα τα δύο Νόμπελ ποιήσεως αλλά και μία πολύ μεγάλη ποιητική παραγωγή.

<https://bit.ly/3u27HJH>